

KIEKYBINĖ BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOS VADOVĖLIŲ INFORMACINIŲ PRIEMONIŲ ANALIZĖ

AUDRONĖ SVĖRIENĖ

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto
Knygotyros ir dokumentotyros institutas
Universiteto g. 3, LT-2734 Vilnius, Lietuva
El. paštas: spc30@onc.lt

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ir bendrojo lavinimo mokyklai perėjus prie naujų mokymo tikslų, turinio bei formų, iškilo naujų vadovėlių problema. Iki 1990 m. vadovėlius bendrojo lavinimo mokyklai leido vienintelė „Šviesos“ leidykla, dabar – apie 30 leidyklų. Mokyklinių vadovėlių leidyba tapo pelningu verslu. Susidariusi konkurencija ne visada teigiamai veikia vadovėlių kultūrą, jų turinį. Vadovėlio kultūra atsiskleidžia ne tik turinio įvairovė, bet ir vidinė struktūra bei išoriniu apipavidalinimu (skoninga išvaizda, apgalvota sandara, patraukliu antraštiniu lapu, maketavimu, iliustracijų išdėstymu ir pan.).

Šio straipsnio tikslas – pristatyti atliktos kiekybinės bendrojo lavinimo mokyklos vadovėlių informacinių priemonių analizės rezultatus. Tyrimo objektas – Lietuvos, Vokietijos, Prancūzijos ir Danijos istorijos ir geografijos mokykliniai vadovėliai, išleisti 1990–2002 metais. Tyrimo uždaviniai: išanalizuoti Lietuvos ir užsienio šalių teorinę literatūrą šiuo klausimu, atlikti kiekybinę Lietuvos ir užsienio šalių vadovėlių informacinių priemonių analizę. Tyrimo metodai – kiekybinė duomenų analizė ir lyginamasis metodas.

Remiantis atliktu tyrimu pateiktos rekomendacijos Švietimo ir mokslo ministerijos bei Švietimo plėtotos centro 2002 m. rengiamiems „Reikalavimams bendrojo lavinimo dalyko vadovėliui“ (patvirtinti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. balandžio 9 d. įsakymu Nr. 452). Atsižvelgus į tyrimo rezultatus, į šiuos reikalavimus buvo įtraukti 7.1 ir 7.2 punktai apie vadovėlio informacines priemones [14, 14–15].

Remiantis tyrimu buvo parengtas pranešimas tema „Vadovėlio kultūra: informacinės priemonės mokykliniuose istorijos ir geografijos vadovėliuose (1990–2002)“, skaitytas 2003 m. kovo 20–21 d. Vilniaus pedagoginiame universitete vykusioje IX tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Švietimo reforma ir mokytojų rengimas. Aukštojo ir vidurinio mokslo sanglauda: ugdymo turinio ir didaktikos tradicijos ir kaita“.

Tyrimas atliktas stažuojantis Tarptautiniame Georgo Eckerto vadovėlių tyrimo institute (Braunšveigas, Vokietija). Buvo naudotasi instituto vadovėlių fondu, kuriame kaupiami daugiau nei 90 pasaulio šalių mokykliniai istorijos ir geografijos vadovėliai, mokslinė literatūra vadovėlių tyrimo klausimais. Pasirenkant užsienio šalis (Vokietiją, Prancūziją, Daniją), lėmė jų vadovėlių rengimo patirtis ir vadovėlių fondo dydis – stengtasi atspindėti kuo platesnį leidyklų spektrą. Tyrimui buvo atrinkta 160 (po 40 kiekvienos šalies) istorijos bei 80 geografijos (po 20 kiekvienos šalies) V–XII klasių vadovėlių, išleistų 1990–2002 metais. Tyrimui naudota F. M. Gerard ir K. Roegiers [21, 180–190; 343–344] kiekybinės analizės metodika. Deja, stažuotės terminas neleidė plačiau panagrinėti kitų aspektų. Shri Prabhakar Singh [15], D. Zujevas [22], S. Durando ir P. Guibbert [4], L. Aleksaškina, N. Bogoliubova ir L. Korabliova [20] yra analizavę vadovėlių informacinės priemonės naudingumo, tinkamo formulavimo ir kitais aspektais.

Mokyklinio vadovėlio teoriją nagrinėjo D. Zujevas [23], R. Bamberger [3], L. Boyer [3], K. Sretenovic [3], H. Strietzel [3] ir kiti autoriai. Anot jų, mokyklinį vadovėlį sudaro tekstas (pagrindinis, papildomas ir aiškinamasis) ir pagalbinė medžiaga (informacinės priemonės, iliustracijos). Viena iš mokyklinių vadovėlių tyrimo sričių yra informacinės priemonės, arba vadinamasis pagalbinis tekstas, padedantis geriau suvokti pagrindinį tekstą ir naudotis leidiniu. Pagalbinio teksto visuma kryptingai orientuoja mokinius vadovėlio turinio ir struktūros atžvilgiu, sudarydama sąlygas „savarankiškam darbui su vadovėliu“ [3, 12].

Straipsnyje aptartos pagrindinės vadovėlio informacinės priemonės – turinys, pratarinė, įžanginis straipsnis, žodynėlis, literatūros sąrašai, pagalbinės rodyklės. Knygos *informacinės priemonės* (angl. *preliminary pages, prelims*; vok. *der Orientierungsapparat*) – tai knygos papildoma informacija, padedanti skaitytojams naudotis knyga [6]. Knygos informacinės priemonės sudaro mokslinės informacinės priemonės (pratarinė, įžanginis straipsnis, pabaiga, pastabos, komentarai, bibliografinės nuorodos bei literatūros sąrašai) ir informacinės pagalbinės priemonės (turinys, pagalbinės rodyklės, puslapinė antraštė) [9, 175–176]. Leidinys su kruopščiai parengtomis informacinėmis priemonėmis išsiskiria savo informacine verte, o tai didina ir praktinę leidinio reikšmę, leidžia skaitytojui greitai orientuotis augančiame informacijos sraute, taupo skaitytojo laiką, kelia jo darbo kokybę. Knygos informacinės priemonės „palengvina skaitytojo darbą, padidina knygos informatyvumą, pakelia bendrą jos leidybos kultūrą“ [17, 16].

Vadovėlis nuo paprastos knygos skiriasi daugiausia tuo, kad jungia mokymo (si) technikas bei motyvus, bet vadovėlis gali būti ir informaciniu leidiniu, kuriame mokinyi ras trumpą ir tikslią informaciją. Tradicinės vadovėlio *funkcijos* (informacinė, komunikacinė) susijusios su mokymo procesu, tačiau vadovėlis atlieka ir kitas funkcijas – kumuliacinę (kaupia ir laiko informaciją), estetinę ir kt. [10, 17–24].

Vadovėlio struktūrinių dalių funkcijų įvertinimas teoriškai yra sudėtingas, o praktiškai labai svarbus, nes galima labai daug padaryti gerinant vadovėlio kokybę. Taigi būtų tikslinga suvienyti mokytojų ir leidėjų pastangas nuodugnesniam ir įvairiapu-
siam tyrimui.

Mokomojoje literatūroje informacinės priemonės visų pirma turi palengvinti su-
vokti ir įsiminti mokomąją medžiagą, jos įtraukiamos į visus be išimties vadovėlius
pagal mokinių amžiaus grupes. Rodyklės padeda rasti duomenis apie minimus auto-
rius, datas, geografinius pavadinimus; pastabos praturtina dalyko žiniomis.

Vienas svarbiausių vadovėlio struktūros elementų yra *turiny*s. Jis atlieka informa-
cinę funkciją – supažindina skaitytoją su knygos struktūra, apžvelgia pagrindinius
nagrinėjamus klausimus, atlieka paieškos funkciją. Turinys yra „išsamiausias ir kom-
paktiškiausias informacijos apie vadovėlio struktūrą šaltinis“ [20, 113]. Vadovėliams
dažniausiai taikomas tradicinis turinio apipavidalinimo būdas – kairėje puslapio pu-
sėje pateikiamas rubrikų tekstas, dešinėje nurodoma puslapių numeracija. Kai kurie
vadovėliai išsiskiria iš kitų savo turinio sandara. Prancūziškuose ir vokiškuose vado-
vėliuose turinys pateikiamas gana vaizdžiai, naudojant įvairius grafinius elementus:
taškus, linijas, iliustracijas. Esama ir vadovėlių, kur turinys sutampa su antraštiniu
lapu. Nereikėtų turinio dėti antraštiniame lape (ar kitoje antraštinio lapo pusėje), nes
tai ne tik gadina vaizdą, bet ir suardo antraštinio lapo, kaip vieno iš leidinio elementų,
funkcijas (pvz., daniškuose istorijos vadovėliuose – C. Overskov „De var også men-
nesker“ [12], J.-J. Aagestrup „Historien i Danmark 3“ [1]). Turinyje neteiktinas au-
toriaus teisės ženklas ©, kaip yra J. Brazausko ir kt. istorijos vadovėlyje „Naujųjų
amžių istorija“ [2]. Pasitaiko, jog turinys kartais neįvardijamas, pavyzdžiui, K. Helles
ir kt. daniškame istorijos vadovėlyje „Store linjer i verdenshistorien“ [18]. Kartais
turinio iš viso nėra, kaip antai V. Jakimavičiaus „Gimtoji šalis Lietuva“ antrajame
leidime [8], o daniškame O. Søndberg „Europas historie“ [16] pateiktas tik jo komen-
taras, nenurodant puslapių. Galbūt tai daroma ekonominiais sumetimais, taip taupant
popierių. Duomenų kiekybinė analizė rodo, kad turinys yra 97 proc. tirtų lietuviškų
ir 99 proc. užsienio istorijos bei 100 proc. lietuviškų ir užsienio geografijos vadovėlių.

Istoriškai *pratarmė* buvo pirmasis informacinių priemonių elementas. Ji trumpai
apibūdina leidinio turinį, paskirtį, ypatybes. Pratarmėje pateikiama bendra knygos
charakteristika, supažindinama su literatūros atrinkimo bei medžiagos išdėstymo prin-
cipais, duodamos rekomendacijos, kaip dirbti su vadovėliu ar visa mokomąja medžia-
ga. Pratarmė spausdinama vadovėlio pradžioje ir gali būti parašyta autorių, rengėjų,
kaip M. Tremł sudarytame vokiškame istorijos vadovėlyje „Oldenbourg Geschichte
für Gymnasien 13“ [11]. Autorius supažindina skaitytoją su pagrindinėmis idėjomis
ar programa, išdėstyta knygoje, arba paaiškina, kuo ši knyga skiriasi nuo kitų. Suda-
rytojas daugiausia dėmesio skiria knygos išdėstymo principams, medžiagos atrankai.
Pratarmę turi 47 proc. tirtų lietuviškų ir 19 proc. užsienio istorijos bei 35 proc.

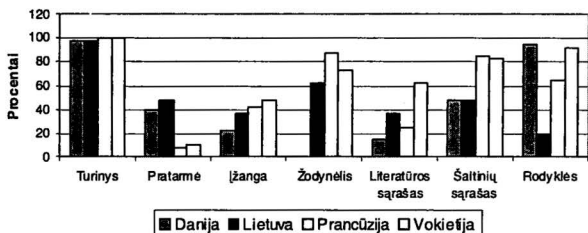
lietuviškų ir 27 proc. užsienio geografijos vadovėlių. Lietuviškuose istorijos vadovėliuose pratarinė pasitaiko dažniau nei geografijos vadovėliuose. Ji yra 40 proc. daniškų, 10 proc. vokiškų ir tik 7 proc. prancūziškų vadovėlių. Tai būtų galima paaiškinti tuo, kad lietuviškuose ir daniškuose vadovėliuose apie jų struktūrą, pagrindinius metodinius principus aiškinama pratarinėje, o prancūziškuose vadovėliuose tai daroma pateikiant aiškią ir vaizdžią vadovėlio sandaros bei darbo su juo schemą.

Ižanginis straipsnis (ižanga) – tai vadovėlio pradžioje spausdinamas mokslinis informacinis tekstas, pateikiantis knygos įvertinimą, žinių apie autorių bei jo kūrybą. Ižanga yra lyg temos įvadas, padedantis skaitytojui geriau suprasti turinį, parengiantis jį savarankiškam darbui. Ižangos tekstas visada originalus, paprastai turi savo autorių (ius) ir individualią antraštę. Dr. Verena Radkau pabrėžia, jog „vadovėlio struktūra turi būti aiški ir ižangoje autoriai turi paaiškinti, kodėl jie pasirinko būtent šią, o ne kitą struktūrą, ir kokie jos didaktiniai tikslai, kitaip sakant, moksleiviai turi žinoti, ką, kodėl ir kaip jie mokosi“ [13, 110]. Ižanga visų šalių vadovėliuose pateikiama panašiu procentu. Ji yra 37 proc. tirtų lietuviškų ir 37 proc. užsienio istorijos vadovėlių bei 40 proc. lietuviškų ir 30 proc. užsienio geografijos vadovėlių.

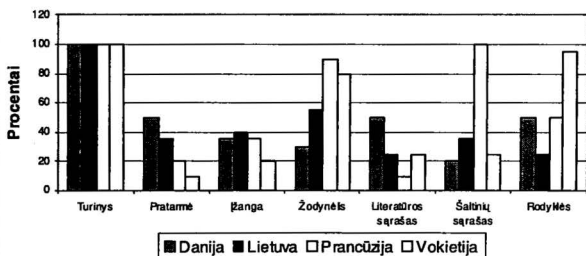
Mokyklinių vadovėlių papildomų tekstų rūšis – komentarai, kuriuose aiškinamas pagrindinis tekstas. Skiriama keletas komentarų rūšių – nesuprantamų žodžių (*žodynėlis*), posakių aiškinimas (lingvistinis), tekste minimų mažiau žinomų faktų, geografinių vietų ar kitų realiųjų aiškinimas (realinis), literatūrinis bei tekstologinis komentarai. Jie papildo ižanginį straipsnį ir spausdinami knygos pabaigoje. Prof. dr. Ursula A. J. Becher pabrėžia, jog „terminų žodynas knygos gale pateikia sunkesnių bei mažai vartojamų, tačiau tekste akcentuojamų sąvokų aiškinimus. Taip sudaromos sąlygos moksleivio savarankiškam darbui su knyga“ [19, 51]. Daniškuose istorijos vadovėliuose žodynėlis yra tik tekste, tačiau jis atskirai pateikiamas 87 proc. tirtų prancūziškų ir 72 proc. vokiškų vadovėlių, taip pat 30 proc. daniškų geografijos vadovėlių ir daugiau nei 80 proc. prancūziškų ir vokiškų geografijos vadovėlių. Prancūziškuose vadovėliuose žodynėlis dažnai yra kiekvienoje temoje ir vadovėlio pabaigoje, o svarbiausi žodžiai išryškunami tamsesniu šriftu, pavyzdžiui, A. Badoner ir kt. „Géographie 2“ [5]. Žodynėlis yra 62 proc. tirtų lietuviškų ir 53 proc. užsienio istorijos vadovėlių bei 55 proc. lietuviškų ir 67 proc. užsienio geografijos vadovėlių.

Vadovėlio informatyvumą didina bibliografiniai sąrašai (rekomendacinės literatūros, šaltinių, iliustracijų). Rekomendacinės literatūros sąrašai yra svarbus dokumentinės informacijos paieškos šaltinis, ypač mokomuosiuose leidiniuose. Prof. habil. dr. Vanda Stonienė išskiria „dokumentuojamąją, paieškinę ir rekomendacinę“ bibliografinės informacijos funkcijas. Ši informacija, „be plataus informacinio potencialo skaitytojams, turi ir savarankišką vertę“ [17, 15]. Bibliografinę informaciją nepriklausomai nuo knygos teksto galima naudoti mokslinėje, informacinėje, mokomojoje ir kt. veikloje. Gerai apgalvota leidinio bibliografinio apipavidalinimo sistema skatina skai-

1 diagrama. Informacinės priemonės istorijos vadovėliuose

2 diagrama. Informacinės priemonės geografijos vadovėliuose

tymo atranką, palengvina studijas, įprasmina autoriaus įnašą, parodo vadovėlio ryšį su kitais panašios tematikos leidiniais. Prancūziškuose istorijos vadovėliuose literatūros sąrašas dažnai pateikiamas pagal temas, kartais išskiriama pagrindinė literatūra, memuarai, rekomenduojami filmai, kaip antai S. Berstein ir kt. vadovėlyje „Histoire“ [7]. Literatūros sąrašas yra 37 proc. tirtų lietuviškų ir 34 proc. užsienio istorijos vadovėlių bei 25 proc. lietuviškų ir 28 proc. užsienio geografijos vadovėlių. Šaltinių ir iliustracijų sąrašas yra 47 proc. tirtų lietuviškų ir 72 proc. užsienio istorijos vadovėlių bei 25 proc. lietuviškų ir 72 proc. užsienio geografijos vadovėlių.

Ne mažiau svarbios mokomuosiuose leidiniuose *pagalbinės rodyklės*, pateikiančios duomenų apie tekste minimus asmenis, dalykus, vietovardžius ir pan. Jos vadovėlyje turėtų būti kartu su žodynu, aiškinančiu pagrindinius žodžius. Pagalbinės rodyklės padeda greitai surasti reikiamą informaciją, t. y. palengvina naudojimąsi vado-

vėliu, padeda mokiniui geriau orientuotis sąvokų klasifikacijoje. Skiriamos antraščių, autorių, chronologinė, dalykų, kolektyvų, personalijų, serijų, sisteminė, vietovardžių rodyklės. Rodyklės lietuviškuose vadovėliuose dar nėra tokios populiarios kaip užsienio. Jos yra 20 proc. tirtų lietuviškų ir 84 proc. užsienio istorijos vadovėlių bei 25 proc. lietuviškų ir 47 proc. užsienio geografijos vadovėlių.

Apibendrinant galima teigti, kad pagal vadovėlio teoriją yra nusistovėjusi jo struktūra, kurioje didelę reikšmę turi informacinės priemonės. Mokyklinio vadovėlio informacinės priemonės skiriamos į mokslines informacines (pratarmė, įžanginis straipsnis, pabaiga, pastabos, komentarai, bibliografinės nuorodos bei literatūros sąrašai) ir informacines pagalbines (turinys, pagalbinės rodyklės, puslapinė antraštė). Vadovėlis su kruopščiai parengtomis informacinėmis priemonėmis rodo aukštą leidybos kultūrą. Informacinės priemonės yra glaudžiai susijusios su kitais vadovėlio struktūros elementais – tekstu (dalyko turiniu), iliustracijomis ir padeda optimaliai realizuoti sudėtingas ir įvairialypes mokyklinio vadovėlio funkcijas.

Patvirtintuose „Reikalavimuose bendrojo lavinimo dalyko vadovėliui“ vienas iš vadovėlių rengimo principų yra aiškos vadovėlio informacinės priemonės, o turinys, rodyklės, šaltinių ir literatūros sąrašai nurodomi kaip privalomi vadovėlio struktūros elementai.

Atlikus tyrimą matyti, kad informacinių priemonių kiekis vadovėliuose yra skirtingas. Istorijos ir geografijos vadovėlių tyrimo duomenys rodo, kad tiek lietuviškuose, tiek užsienietiškuose vadovėliuose turinys yra svarbiausia informacinių priemonių dalis. Pratarmė lietuviškuose vadovėliuose yra dažnesnė nei užsienietiškuose, o įžangą turi beveik vienodas procentas vadovėlių. Užsienietiškuose vadovėliuose daug dėmesio skiriama rodyklėms ir šaltinių sąrašams, ypač istorijos vadovėliuose. Prancūziški ir vokiški vadovėliai pasižymi aiškia metodine struktūra, turi žodynėlį, šaltinių sąrašus. Literatūros sąrašai daugiausia pateikiami vokiškuose istorijos bei daniškuose geografijos vadovėliuose. Daniškuose istorijos vadovėliuose atskiros žodynėlio nėra, tačiau juose labai populiarios rodyklės.

Lietuvos leidėjams reikėtų ypač atkreipti dėmesį į rodykles ir šaltinių sąrašus, kurie lietuviškuose vadovėliuose nėra pakankamai atskleidžiami. Taigi informacinių priemonių atžvilgiu šiuolaikinius mokyklinius istorijos ir geografijos vadovėlius dar galima ir reikia tobulinti.

Įteikta 2003 m. spalio mėn.

1. AAGESTRUP, Jens-Jørgen. Historien i Danmark 3. Copenhagen: Gyldendal, 1998. 48 p. ISBN 87-00-04652-3.
2. BRAZAUSKAS, Juozas; JURKEVIČIUS, Saulius; ir PETRAUSKIS, Kęstutis. Naujųjų amžių istorija: nuo Didžiosios prancūzų revoliucijos iki Pirmojo pasaulinio karo pabaigos: vadovėlis 9 klasei. Vilnius: Kronta, 1999. 270, [1] p. ISBN 9986-879-24-8.
3. Die Strukturelemente des Schulbuchs. Iš *Zur Gestaltung und Verwendung von Schulbüchern*. Wien: ÖBW Pädagogischer Verl., 1998, p. 11–12.
4. DURANDO, Sylvie; and GUIBBERT, Pierre. Les sommaires d'une histoire sommaire. Les tables des matières des manuels de la première Histoire (Allemagne, Angleterre, Espagne, France, Italie) 1890–1990. *Internationale Schulbuchforschung*, 1999, vol. 21, p. 125–146.
5. *Géographie* 2. Paris: Hatier, 2000. 288 p. ISBN 2-218-71108-7.
6. GLAISTER, Geoffrey Ashall. Preliminary pages. Iš *Encyclopedia of the book*. New Castle: Oak Knoll Press, 1996, p. 389.
7. *Histoire*. Paris: Hatier, 1993. 384 p. ISBN 2-218-04852-7.
8. JAKIMAVIČIUS, Viktoras. Gimtoji šalis Lietuva: Lietuvos istorijos vadovėlis 5 klasei. 2-asis, patais. leid. Vilnius: Alma littera, 1998. 231, [1] p. ISBN 9986-02550-8.
9. *Knygotyra*: enciklopedinis žodynas. Vilniaus universitetas Knygotyros katedra; redaktorių kolegija: D. Kaunas (pirm.) ir kt. Vilnius: Alma littera, 1997. 413 p. ISBN 9986-02-352-1.
10. MIKK, Jaan. *Textbook: research and writing*. Frankfurt am Main et al.: Lang, 2000. 426 p. ISBN 3-631-36335-4.
11. *Oldenbourg Geschichte für Gymnasien* 13. München: Oldenbourg Verl., 1998. 319 p. ISBN 3-486-17156-9.
12. OVERSKOV, Carsten. *De var også mennesker*. [København]: Alinca, 1999. 64 p.
13. RADKAU, Verena. Подготовка учебника в Германии. Iš *Учебник: десять разных мнений*. Сост. Е. Баконис. Vilnius, 2000, p. 100–113.
14. Reikalavimai bendrojo lavinimo dalyko vadovėliui. *Švietimo naujienos*, 2003, nr. 8 (163), p. 14–15.
15. SINGH, Prabhakar Shri. *Preparation and evaluation of textbooks in geography: principles and procedures*. New Delhi: National Council of Educational Research and Training, 1972. 189 p.
16. SØNDBERG, Olaf. Europas historie. Herning: Systime, 1995. 160 p. ISBN 87-7351-724-0.
17. STONIENĖ, Vanda. Informacinis knygos aparatas. *Bibliotekų darbas*, 1985, rugsėjis, p. 14–16.
18. *Store linjer i verdenshistorien*. Copenhagen: Gyldendalske Boghandel, 1996. ISBN 87-00-24414-7.
19. *Textbooks and educational media: collected papers 1991–1995*. Staffan Selander (Ed.). Stockholm: IARTEM, 1997. 232 p. ISBN 91-973271-0-7.
20. АЛЕКСАШКИНА, Л. Н.; БОГОЛЮБОВА, Н. К.; КОРАБЛЕВА, Л. Ю. Методы анализа отдельных элементов аппарата ориентировки в школьных учебниках истории. Iš *Проблемы школьного учебника*. Москва: Просвещение, 1977, вып. 5, с. 110–123.
21. ЖЕРАР, Франсуа-Мари; РОЖЬЕ, Ксавье. *Разработка и анализ школьных учебников*. [Vilnius]: AB 'OVO', 1998. 372 с. ISBN 9986-693-10-1.
22. ЗУЕВ, Д. Д. Проблемы структуры школьного учебника. Iš *Проблемы школьного учебника*. Москва: Просвещение, 1974, вып. 1, с. 28–46.
23. ЗУЕВ, Д. Д. *Школьный учебник*. Москва: Педагогика, 1983. 238 с.

QUANTITATIVE ANALYSIS OF PRELIMINARY PAGES IN TEXTBOOKS

AUDRONĖ SVĖRIENĖ

Abstract

The article presents a quantitative analysis of preliminary pages in Lithuanian, German, French and Danish history and geography textbooks. The research of preliminary pages in Lithuanian and foreign textbooks shows the publishing culture of the textbook. Publishers sometimes fail to take into account publishing standards and requirements. The preliminary pages are related to other elements of the textbook structure – text and paratext – and they are used to activate students' cognitive activity and to realise different functions of the textbook. The research was accomplished at the Georg Eckert Institute for International Textbook Research (Braunschweig, Germany). Quantitative and comparative analysis was used to analyze 160 history textbooks (student's books) and 80 geography textbooks for V–XII grade published in 1990–2002. The results of analysis show certain differences between Lithuanian and foreign textbooks. Nearly all Lithuanian and foreign textbooks have a table of contents. More than half of them have a foreword, a preface, a glossary and a bibliography. French and German textbooks differ from the others not only in their structure, but also in their glossary and sources. In Danish history textbooks indexes are very common. Indexes and sources in Lithuanian textbooks are used less. This suggests that often there are many possibilities in creating and editing more suitable textbooks in Lithuania.